

Implementatie van Kanjertraining: wat gaat goed en wat kan er beter?

Stichting Kanjertraining, 2011
met update uit 2019: wat is er inmiddels veranderd?

door Lara Splinter en Lilian Vliek

Beschrijving van het onderzoek

Onderzoeksvraag

Op welke manier kan Stichting Kanjertraining leerkrachten adequaat begeleiden bij het implementeren van de nieuwe methodiek?

De subvragen hierbij zijn:

- Hoe is de begeleiding op dit moment na de cursusdagen?
- Wat gaat er op dit moment goed bij de uitvoering van de Kanjerlessen en het omgaan met de kinderen volgens de Kanjertraining?
- Waar zitten de belangrijkste knelpunten?
- Wat zijn mogelijke aanpassingen volgens de leerkrachten en Kanjercoördinatoren?
- Waar moeten de mogelijke aanpassingen aan voldoen?

Methode

Er zijn interviews afgenomen bij Kanjercoördinatoren en enquêtes bij leerkrachten die werken met de Kanjertraining. De enquêtes zijn onder begeleiding afgenomen, dus leerkrachten konden hier direct vragen over stellen.

Meetinstrument

Er zijn twee lijsten gebruikt, één voor de leerkrachten die de drie trainingsdagen net hebben gehad en één voor de leerkrachten die al geruime tijd bezig zijn met de Kanjertraining (hierbij was de eerste lijst uitgebreid met twee vragen (12 en 13 zie bijlage). De vragenlijsten bevatten de volgende onderdelen met open vragen: ervaring van de opleiding voor de leerkrachten, het geven van de lessen, en het aanspreken van de kinderen op een kanjermanier. Steeds wordt gevraagd naar de ervaring in het algemeen. Vervolgens wordt gevraagd wat als nuttig of goed werd ervaren, wat het minst nuttig was of waar ze tegenaan liepen en wat ze gemist hebben of wat beter zou kunnen. Aan het eind was ruimte om met verbeteringen te komen op alle mogelijke vlakken.

Onderzoeksgroep

Leerkrachten van drie basisscholen die zijn opgeleid met Kanjertraining deden mee aan het onderzoek. De scholen staan in Almere, Lelystad en Amstelveen. De leerkrachten van de school in Almere hebben de eerste drie trainingsdagen gehad en zijn ongeveer een half jaar bezig met de Kanjertraining. De andere twee scholen zijn al een paar jaar bezig met de Kanjertraining en zij hebben inmiddels ook nascholing gehad.

Resultaten

De opleiding voor de leerkrachten

Tevreden over:

Alle leerkrachten waren erg positief over de drie trainingsdagen. De meest gehoorde woorden in hun antwoord op de vraag over de ervaringen van de trainingsdagen waren: “Heel prettig”, “Vertrouwelijk”, “Informatief”, “Interessant”, “Leerzaam” en “Inspirerend”. De meeste leerkrachten gaven aan dat zij de oefeningen uit het boek, die zij later zelf met klas zouden doen het meest nuttig vonden. Verder gaven veel leerkrachten aan dat zij de gekregen informatie erg nuttig vonden, evenals de te zetten stappen en de casussen met de bijbehorende tips over hoe hiermee om te gaan.

Verbeterpunten:

Als verbeterpunten gaven de leerkrachten vooral aan dat zij soms de afwisseling tussen theorie en de werkvormen misten. Ook gaven ze aan dat de trainingsdagen wat rommelig overkwamen; een hand- out zou fijn zijn geweest. Een ander punt, was dat er af en toe onder collega’s niet ter zake doende discussies ontstonden tijdens de trainingsdagen, wat erg veel tijd kostte en onnodig was. Wat ook naar voren kwam was de onduidelijkheid van de handleiding. Deze hadden veel leerkrachten liever extra zorgvuldig doorgenomen tijdens de trainingsdagen, omdat ze deze onoverzichtelijk vonden. Een enkeling vond het werktempo tijdens de trainingsdagen te laag.

Kanjerlessen

Tevreden over:

Bij de vraag wat er goed gaat tijdens de Kanjerlessen, gaven de leerkrachten vooral de volgende punten aan: De verhalen uit het Kanjerboek spreken de kinderen erg aan. De oefeningen vinden de kinderen leuk om te doen. Er is goed zelf vorm te geven aan de lessen. Dit komt omdat de leerkrachten zelf kunnen bepalen welke oefeningen zij wel, of niet met de klas willen doen. Werken met het werkboek met de oefeningen voor de kinderen. Het continu terughalen van de vijf Kanjerregels.

Verbeterpunten:

De punten die minder goed gingen tijdens het geven van de lessen waren: Bij het eerste voorleesboek ontbreekt af en toe de verwijzingen naar de handleiding. Sommige oefeningen, zoals de rollenspellen, vergen een open ruimte waardoor de hele klas verbouwd moet worden. Deze oefeningen zijn door ruimtegebrek hierdoor niet in de klas uit te voeren. De rollenspellen voor groep één en twee zijn te moeilijk voor de leerlingen. De Kanjerlessen voor groep acht zijn te makkelijk. Het is soms te moeilijk kiezen uit de oefeningen; welke doen we wel, welke doen we niet. Als verbeterpunten gaven de leerkrachten aan dat ze graag zouden zien dat ze hulp kunnen krijgen met bovenstaande punten. Dit houdt in dat ze graag zouden willen zien dat er duidelijkere verwijzingen van de verhalen naar de handleiding zouden zijn. Over de handleiding hebben opvallend veel leraren iets gemeld. Deze is volgens veel van hen onvolledig en onoverzichtelijk. Er zouden meer oefeningen moeten zijn

waarvoor niet de hele klas verbouwd hoeft te worden. Volgens één leerkracht kunnen de rollenspellen voor groep één en twee weggelaten worden. De Kanjerlessen voor groep acht zouden moeilijker gemaakt mogen worden. De oefeningen uit het werkboek zijn soms te voor de hand liggend.

Aanspreken van de kinderen op de Kanjermanier

Tevreden over:

De punten waar de leerkrachten bij deze manier van aanspreken positief over waren zijn: De Kanjermanier van kinderen aanspreken is kort, bondig en helder. Het taalgebruik en het systeem zijn eenvoudig te snappen en uit te voeren. Kinderen snappen door middel van de kleuren petten, wat voor gedrag ze vertonen en wat voor effect hun gedrag op andere kinderen heeft. Het gebruik van metaforen. Als iemand bijvoorbeeld erg druk is in de klas en andere kinderen reageren hierop, zijn zij voor hem in feite als benzine voor een motor. Verder waren de leerkrachten erg positief over de complimenten die ze konden geven als de kinderen zich als Kanjer gedroegen.

Het is gemakkelijker om de kinderen na te laten denken over hun eigen gedrag. Het stappenplan om conflicten tussen leerlingen op te lossen werkt goed en ten slotte werkt de zin: "Is het je bedoeling om.." erg goed.

Verbeterpunten:

De punten die volgens de leerkrachten minder goed gaan zijn: De bovenbouw kinderen zijn te oud om op de "pettenmanier" aan te spreken. En het meest gegeven antwoord: "Het is moeilijk om buiten de Kanjerlessen om de kinderen altijd op de Kanjermanier aan te spreken, omdat ik het al jarenlang op een andere manier doe.. Het schiet er dan gewoon bij in.."

Als verbeterpunten gaven vrijwel alle leerkrachten aan dat ze graag filmpjes zouden willen zien van andere leerkrachten die een kind aanspreken op zijn gedrag. Ook willen ze dit graag zien in een "normale" lessituatie in plaats van alleen in de Kanjerlessen. Verder geven de leerkrachten aan dat ze graag advies willen hebben hoe de kinderen van de bovenbouw het beste aan te spreken zijn op hun gedrag.

Verbeteringen voor de Kanjertraining en begeleiding

Leerkrachten mochten hier vrij met suggesties komen voor verbeteringen. Hier kwamen de volgende punten uit voort:

- Bij het lespakket meeleveren van voorbeeldfilmpjes op dvd van zowel het geven van de lessen als het aanspreken van de kinderen op de Kanjermanier
- Mooie site met uitgewerkte informatie die gebruikt kan worden bij de Kanjerlessen, extra lesmateriaal, filmpjes met voorbeeldlessen, extra oefeningen voor de kinderen enzovoorts
- Forum op de website om met leerkrachten van andere scholen die de training geven van gedachten te kunnen wisselen
- Helpdesk via de e-mail
- Telefonische helpdesk

- Een trainer van de Kanjertraining die een les meeloopt en hier feedback op geeft.
- Meer oefeningen tijdens de trainingdagen
- Meer aandacht aan opbouw/ structuur van een Kanjerles
- Elke cursusdag in tweeën delen. 's Morgens training van de trainer aan de leerkrachten om het geleerde 's middag met de eigen klas in de praktijk te brengen.
- Een les meelopen bij een andere school die al langer met de methode werkt
- Duidelijkere handleiding
- Korte en bondige samenvattingen van de lessen in de handleiding
- Prentenboeken van de verschillende soorten gedrag (petjes)
- Betere werkboeken en een voorleesboek voor de bovenbouw
- Knutselactiviteiten

Anno 2019: Doorgevoerde verbeteringen van materiaal en opleiding in de afgelopen jaren

Naar aanleiding van dit onderzoek en voortdurende feedback vanuit de praktijk heeft Stichting Kanjertraining het materiaal en het opleidingstraject aangepast. Hieronder zijn de verbeteringen weergegeven:

Materiaal

- Er is voor alle groepen digibordmateriaal ontwikkeld dat past bij de werkboeken en voorleesboeken.
- Er zijn Kanjerstartweken ontwikkeld op het digibord met handleidingen om schoolbreed de basis van de Kanjertraining stevig neer te zetten aan het begin van het schooljaar. In deze startweken wordt ook al ingegaan op het verschil tussen plagen, pesten en ruzie maken.
- Alle werkboeken zijn vernieuwd en voor groep 5 is een werkboek ontwikkeld.
- Er zijn veel nieuwe verhaaltjes ontwikkeld voor de kleuters en peuters (al op de voorschool voor 2-4 jarigen te gebruiken) met leskaarten om deze eenvoudig te geven. De verhalen sluiten aan bij dagelijkse herkenbare situaties van peuters en kleuters.
- Alle handleidingen zijn analytisch doorgelopen en veel gestructureerder en bondiger gemaakt.
- Er is een adviesplanning toegevoegd aan het materiaal waardoor het overzichtelijker is hoe je de lessen kan verdelen over het jaar en welke kernoefeningen op welk moment van belang zijn. Zo kun je schoolbreed ook beter samen bijhouden of iedereen de lessen goed geeft.
- Er is een kanjerklapper ontwikkeld met allerlei extra spelletjes om in de klas te doen zonder de klas helemaal te hoeven verbouwen. De spelletjes zijn ingedeeld op samenwerken, vertrouwen, concentratie en beweging en kennismaken.
- Er is een grote Kanjerknuffel ontwikkeld met in een handleiding allerlei werkvormen.
- Handpoppen voor de kleuters om rollenspellen te laten zien.

- Info-doe bladen zijn ontwikkeld voor ouders. Hiermee kan de school de ouders informeren over iedere les van iedere groep.
- Het gedachtegoed is verder ontwikkeld. De positieve kant van de petten wordt nu veel meer benadrukt en is in het materiaal verwerkt.
- Er is een aparte lessenreeks ontwikkeld gericht op gezond gedrag voor groep 3,4,5. Voor de groepen 5,6,7,8 zijn ook extra lessen ontwikkeld gericht op een gezonde levensstijl (voeding en bewegen).
- Er is een lessenreeks ontwikkeld over seksuele diversiteit, geschikt voor groep 8 en de eerste twee klassen van het VO.
- Er zijn extra lessen ontwikkeld gericht op sociale media en het gedoe dat hierbij kan ontstaan, geschikt voor groep 5,6,7,8.

Materiaal gericht op Kanjertaal

- De Kanjerklapper bevat 5 pagina's waarin de Kanjerhouding en kanjertaal van de leerkracht kort en bondig worden uitgelegd. De leerkracht kan deze op zijn of haar bureau zetten en zo zichzelf herinneren aan de kanjertaal. Op deze manier wordt het gemakkelijker om ook buiten de kanjerlessen om de kanjertaal te spreken. Deze taal is ook geschikt voor de bovenbouw.
- Er is een personeelsposter ontwikkeld met Kanjerleerkrachtgedrag. Deze is bedoeld om op te hangen in de leerkrachtenkamer of op het toilet.
- De smileyposter is ontwikkeld. Een nieuwe poster die als hulpmiddel dient om kinderen aan te spreken. Hiervan is ook een ansichtkaart gemaakt voor ouders. Ouders kunnen op deze manier op de hoogte worden gesteld van het schoolbeleid. De uitleg staat op de achterkant van de kaart.
- Er is een document ontwikkeld met daarin Handvatten voor grensoverschrijdend gedrag. Een helder stappenplan voor de leerkracht om kinderen aan te spreken en om ouders aan te spreken met concrete stappen te nemen als consequenties.

Opleidingstraject voor de leerkracht

- Er is een hand-out beschikbaar voor de basistraining.
- Als onderdeel van de basiscursus wordt nu standaard een praktijkdag gegeven. De trainer komt een hele dag op school en doet in drie klassen de moeilijkste kanjeroefeningen voor met de kinderen. Ouders worden hierbij uitgenodigd zodat ouders meteen zien hoe de kanjertraining werkt in de klas. Bovendien zien leerkrachten zo dat het leuk is om ouders te betrekken bij de lessen, zodat de drempel voor henzelf lager wordt om ouders bij een kanjerles uit te nodigen.
- Er is een opleiding tot Kanjercoördinator ontwikkeld. Deze is verantwoordelijk voor de implementatie en borging van de Kanjertraining op school.
- De trainers hebben meer werkvormen opgenomen in de basiscursus.
- Er is een filmpje over de uitleg van de petten beschikbaar via het digibord. Er zullen de komende tijd nog meer filmpjes worden gemaakt.

- Tijdens de training wordt duidelijker vermeld dat Kanjertraining een telefonische helpdesk heeft en dat je ook per mail altijd lastige vragen kunt stellen. Wanneer je bent ingelogd in het leerlingvolgsysteem van Kanjertraining kun je ook chatten met een medewerker.

Bijlage 1

Vragenlijst leerkrachten Kanjertraining

Allereerst wil ik u bedanken voor uw deelname aan deze vragenlijst. Uw antwoorden worden volstrekt anoniem verwerkt. Door deze vragenlijst af te nemen hoop ik een beter beeld te krijgen welke verbeteringen er doorgevoerd kunnen worden om in de (verre en nabije) toekomst de begeleiding bij de implementatie van de Kanjermethode bij de leerkrachten te verbeteren.

De eerste drie trainingsdagen

1. Hoe heeft u de eerste drie trainingsdagen van de Kanjertraining ervaren?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Wat vond u het meest nuttig tijdens de eerste drie trainingsdagen?

.....
.....
.....
.....

3. Wat vond u het minst nuttig tijdens de eerste drie trainingsdagen?

.....
.....
.....
.....

4. Wat heeft u gemist tijdens de eerste drie trainingsdagen?

.....
.....
.....
.....
.....

Het geven van de Kanjerlessen

Na de eerste drie trainingsdagen bent u als het goed is aan de slag gegaan met de nieuwe methodiek. Deze bestaat uit twee delen:

- *Het geven van de Kanjerlessen*
- *Het aanspreken van de kinderen op de Kanjermanier.*

5. Hoeveel Kanjerlessen heeft u tot nu toe ongeveer gegeven aan de klas?

.....
.....
.....
.....

6. Wat gaat er goed in het geven van de lessen?

.....
.....
.....
.....

7. Waar loopt u tegenaan bij het geven van de lessen?

.....
.....
.....
.....

8. Wat zou er verbeterd kunnen worden aan de eerste drie trainingsdagen om de lessen in de klas beter te kunnen geven?

.....
.....
.....
.....

Het aanspreken van de kinderen op de Kanjermanier

9. Wat gaat er goed in het aanspreken van de kinderen volgens de Kanjermethode?

.....
.....
.....
.....

10. Waar loopt u tegenaan in het aanspreken van de kinderen volgens de Kanjermethode?

.....
.....
.....
.....
.....

11. Wat zou er verbeterd kunnen worden aan de eerste twee trainingsdagen zodat het voor u gemakkelijker wordt om de kinderen volgens de Kanjermethode aan te spreken?

.....
.....
.....

De nascholingsdag(en)

U heeft na de eerste drie trainingsdagen, (een) nascholingsdag(en) gehad. De volgende vragen gaan hierover.

12. Wat vond u het meest nuttig aan de nascholingsdag(en)?

.....
.....
.....
.....
.....

13. Wat zou er verbeterd kunnen worden aan de nascholingsdag(en)?

.....
.....
.....
.....
.....

Verbeteringen voor de toekomst

14. Wat zou u goed kunnen gebruiken om de Kanjerlessen nog beter te kunnen geven en de kinderen volgens de Kanjermethode aan te spreken? ALLES is mogelijk! Zou u hier creatief over na willen denken?

- Meer trainingsdagen
- Voorbeeldfilmpjes (bijvoorbeeld van het geven van de lessen) op internet
- Telefonische "helpdesk"
- "Helpdesk" via de e-mail
-